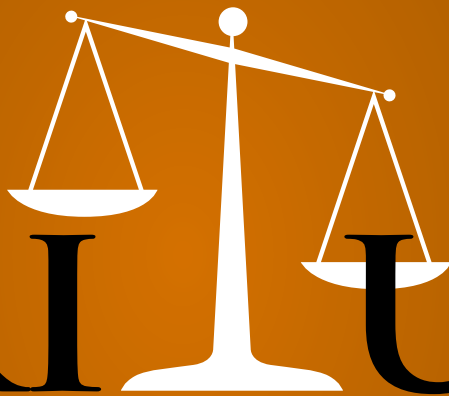
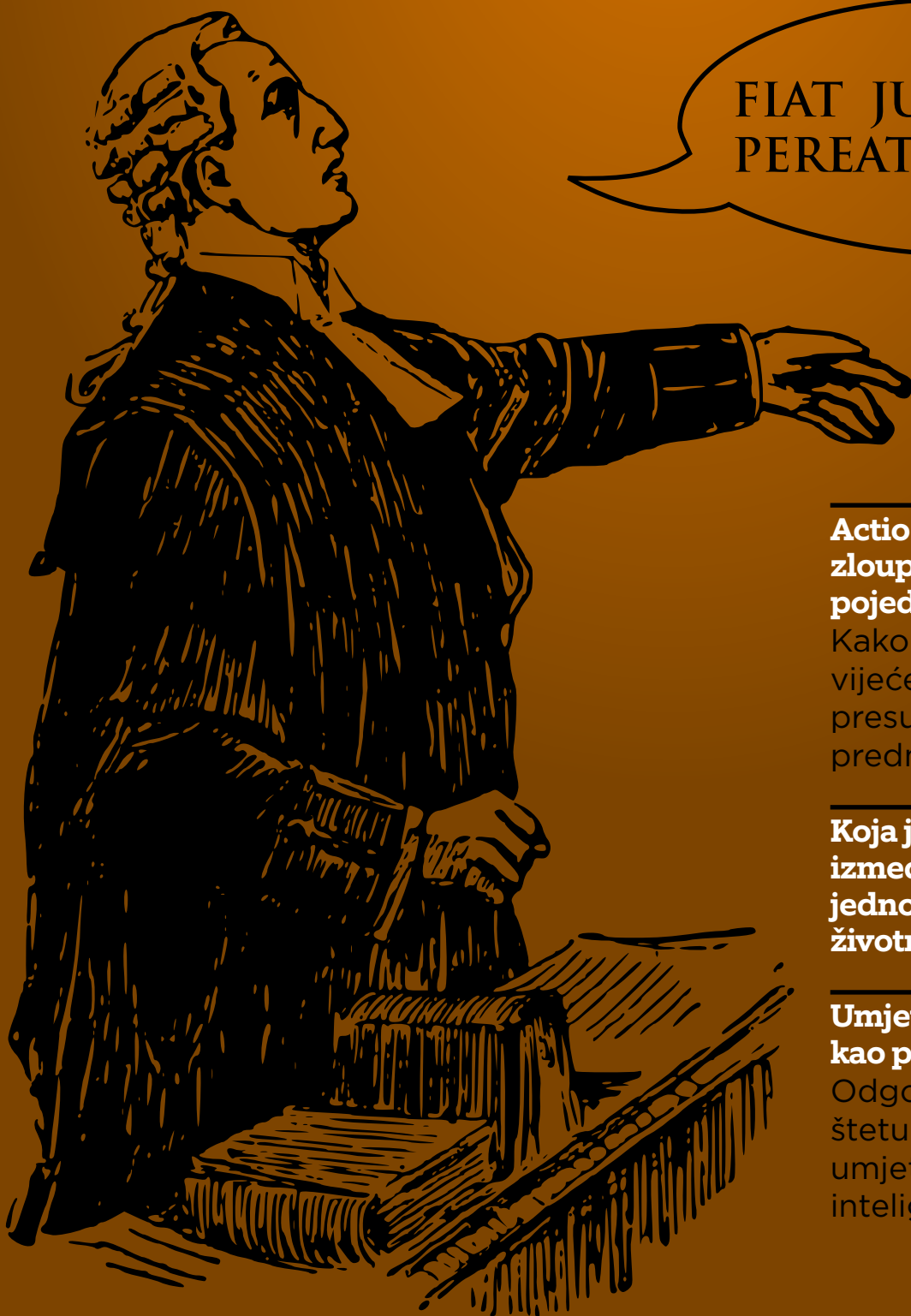

MERIUM

ČASOPIS STUDENATA PRAVNOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA U MOSTARU

FIAT JUSTITIA ET
PEREAT MUNDUS

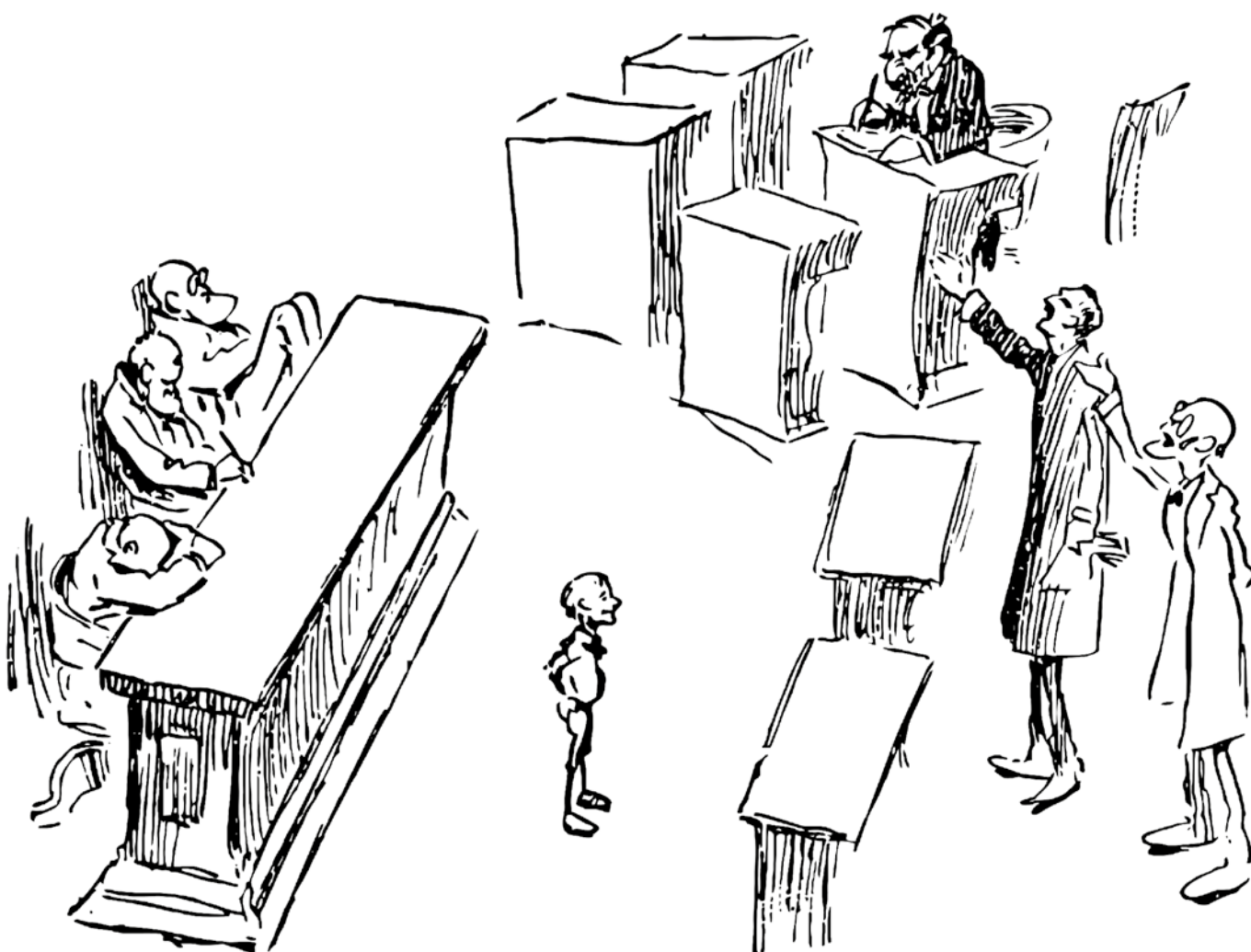
Actio popularis i zloupotreba prava na pojedinačni zahtjev

Kako i zašto je Veliko
vijeće poništilo
presudu Vijeća u
predmetu Kovačević?

Koja je granica između zakonske jednostavnosti i životne složenosti?

Umjetna inteligencija kao pravni izazov

Odgovornost za
štetu prouzročenu
umjetnom
inteligencijom

Meritum

Časopis studenata Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru

Glavni urednik Borna Tomić

Dopisnici Marija Arapović, Daria Buljan, Marija Buntić,
Laura Đepić, Petra Lesko, Dea Pudar, Magdalena Primorac,
Lovro Soldo, Vice Šimić, Josipa Škrobo, Borna Tomić

Izdavač Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru

Adresa Matice hrvatske b.b., 88000 Mostar

Grafičko oblikovanje i tisak Fram-Ziral, Mostar

Riječ urednika

Poštovane kolegice i kolege, pred vama je XV. izdanje časopisa Meritum, koje donosi pregled rada, aktivnosti i ideja koje su obilježile proteklu godinu na našem fakultetu. Ovo izdanje ne predstavlja samo zbirku tekstova, nego i rezultat zajedničkog truda, učenja i iskustava kroz koja su naši studenti prolazili, kako u učionicama, tako i izvan njih.

Tijekom protekle godine naši su studenti pokazali znanje, ali i spremnost da isto stave na kušnju u realnim akademskim izazovima. Organizirali su i ostvarili uspjehe na natjecanjima simuliranog suđenja i debatnim turnirima, sudjelovali na radionicama i konferencijama, gdje su se susreli s kompleksnim pravnim pitanjima te demonstrirali visoku razinu profesionalnosti i argumentacijskih vještina. Njihovi prikazi iskustava, refleksije i naučene lekcije utkane su u ovo izdanje i predstavljaju dragocjeno svjedočanstvo procesa u kojem mladi pravnici oblikuju svoje profesionalne identitete.

Teme koje su autori obradili otvaraju širok spektar tema koje se danas nalaze u fokusu pravne teorije i prakse. Neki tekstovi obrađuju pravne i moralne izazove tehnološkog doba, otvarajući pitanja odgovornosti u svijetu u kojem se granice između ljudskog i digitalnog sve više isprepliću. Razmatrana je uloga institucija i složenost odnosa koji oblikuju pravni poredak, kao i tumačenja koja se razvijaju kroz europsku sudsku praksu. Dio autora se bavi i temama koje povezuju pravo i društvo, onim situacijama u kojima zakonska

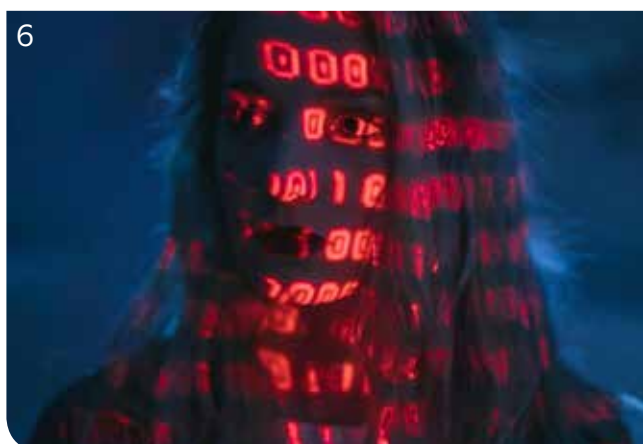
pravila nastoje odgovoriti na kompleksnost svakodnevnog života, a da pri tome ne izgube jasnoću, dosljednost i svoju primarnu svrhu – zaštitu čovjeka i njegovog dostojanstva.

Posebnu vrijednost predstavljaju radovi koji tematiziraju razvoj europskih pravnih standarda i njihovu refleksiju na naš pravni prostor, bilo kroz tumačenje sudske prakse ili kroz analiziranje suvremenih društvenih fenomena koji izazivaju promjene i novitete u pravnom poretku. Autori na suptilan, ali promišljen način ukazuju na to koliko su pitanja privatnosti, javnog interesa, institucionalnog balansa i kreativnog izražavanja danas slojevita te koliko zahtijevaju interdisciplinarnost, kritičnost i otvorenost.

Na kraju, zahvaljujem autorima koji su svojom radom i podrškom omogućili da časopis zadrži kvalitetu i kontinuitet. Neka vam oni i ovo izdanje budu inspiracija, da postavljate pitanja, tragate za odgovorima i ponosno gradite svoj put koji vodi ka budućnosti pravne struke.

S poštovanjem
Borna Tomić

Sadržaj

3 Riječ urednika

6 Stvaralaštvo u doba umjetne inteligencije

MAGDALENA PRIMORAC

8 Koja je granica između zakonske jednostavnosti i životne složenosti

MARIJA BUNTIĆ

10 Interakcije između Visokog predstavnika i Ustavnog suda BiH - konflikt ili komplementarnost

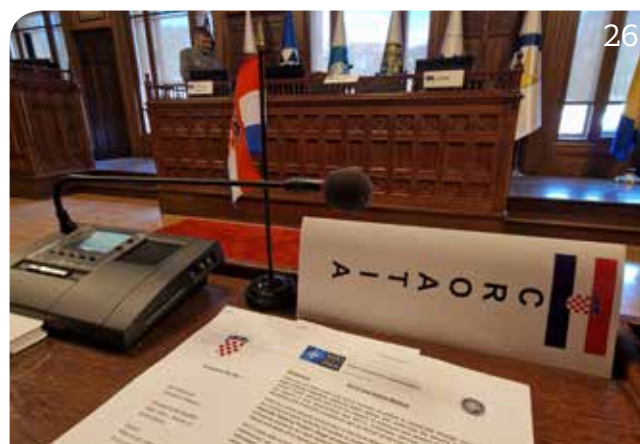
DEA PUDAR

12 Od ESLJP do EU Suda - Usporedba sudskih tumačenja u pogledu teme privatnosti

PETRA LESKO

14 Umjetna inteligencija kao pravni izazov - Odgovornost za štetu prouzročenu umjetnom inteligencijom

JOSIPA ŠKROBO

16 Actio popularis i zloupotreba prava na pojedinačni zahtjev - Kako i zašto je Veliko vijeće poništilo presudu Vijeća u predmetu Kovačević? (43651/22)

DARIA BULJAN

18 Pravni standardi okoliša i prostornog planiranja u urbanizaciji Mostara

BORNA TOMIĆ

20 Pad imperija - Pravna istina o slučaju P-Diddy

LAURA ĐEPIĆ

22 Dani debate 2025. - debatni klub Sveučilišta u Mostaru

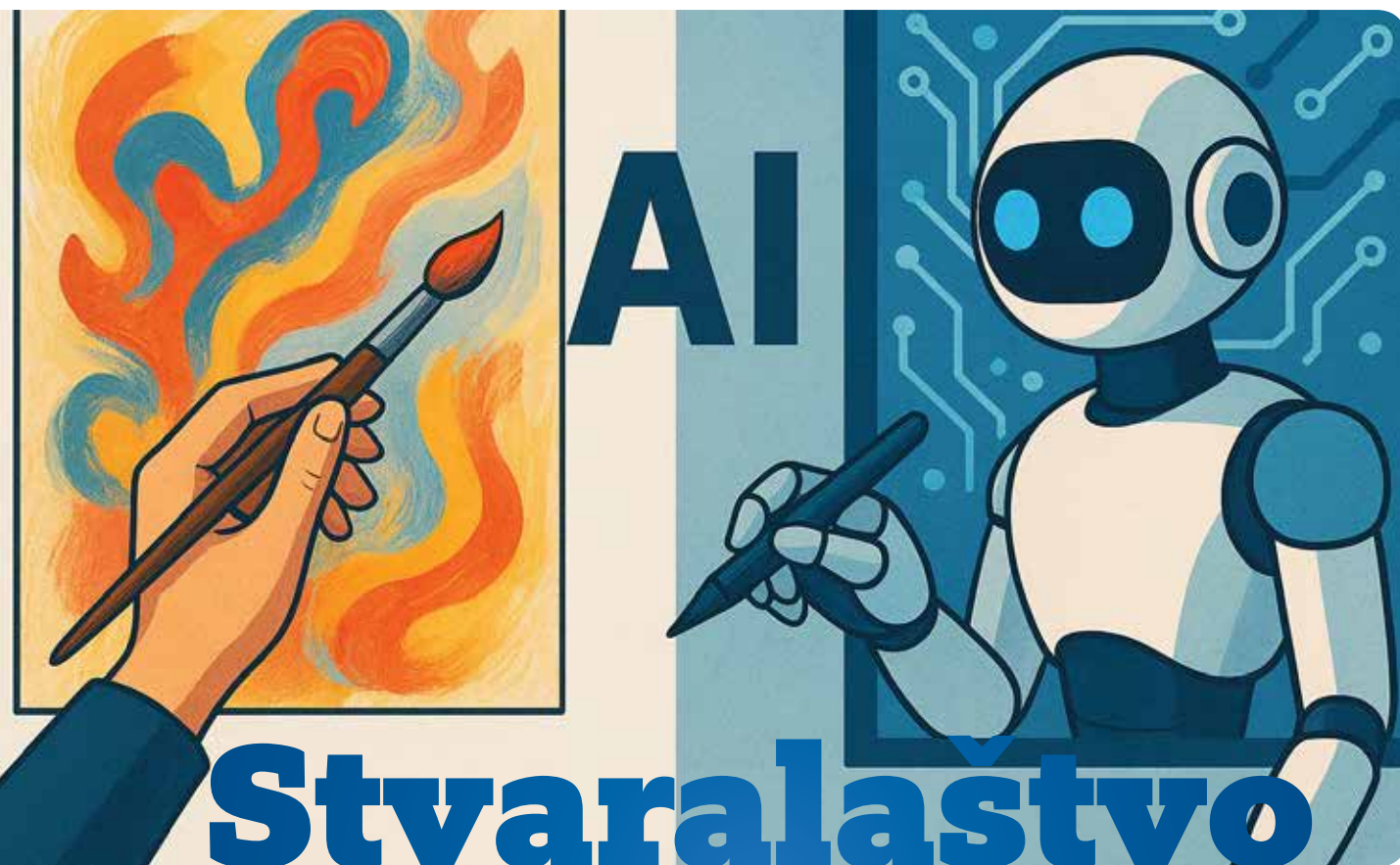
VICE ŠIMIĆ

24 IV. Državno natjecanje u simuliranom suđenju pred Europskim sudom za ljudska prava - Ius Versus Iustitiam

MARIJA ARAPOVIĆ

26 Sarajevo Security Conference - & NATO Model Simulation

LOVRO SOLDO

U DOBA UMJETNE INTELIGENCIJE

■ **AUTORICA** MAGDALENA PRIMORAC

Umjetnosti, posebice vizualnoj, ljudi su usavršili svoje vještine stvaranja osebnih iskustava kombinirajući višestruku međuigru između supstance i dizajna slika¹. Autori Gülaçti i Kahraman² ističu da su urođeni mehanizmi ljudskog stvaranja nepoznati te da sustav sa sličnim mogućnostima ne postoji. Međutim, s napretkom na području **umjetne inteligencije** to više nije slučaj i primjena umjetne inteligencije u umjetnosti drastično mijenja temeljne postulate stvaralaštva. Istovremeno, djela generirana umjetnom inteligencijom otvaraju pitanje pravne zaštite takvih djela. Umjetna inteligencija sama po sebi stvorena

je od strane čovjeka, stoga je teško odrediti gdje prestaje kreativni proces čovjeka, a počinje kreativnost umjetne inteligencije. Također, izazovno je utvrditi imaju li djela generirana umjetnom inteligencijom originalnost.

Digitalizacija stvaralačkog procesa rezultira djelima koja se mogu sistematizirati u dvije skupine, ona djela koja su „**potpomognuta umjetnom inteligencijom**“ i ona koja je **umjetna inteligencija u potpunosti generirala**. Potpomognuta djela podrazumijevaju suradnju čovjeka i tehnologije, drugim riječima u ovom slučaju može se govoriti o „strojnoj kreativnosti“ i ljudskoj interpretaciji. Takav proces stvaralaštva podrazumijeva da sadržaj koji je generirala umjetna inteligencija čovjek preoblikuje i interpretira na svoj način. U tom slučaju može se govoriti o umjetnoj inteligenciji kao izvoru inspiracije. S druge strane, prisutna su i ona djela koja su u potpunosti rezultat rada umjetne inteligencije te su ista samo preuzeta od strane korisnika

bez ikakve ljudske intervencije. U tom slučaju otvara se pitanje je li korisnik zadovoljio minimalan stupanj kreativnosti i originalnosti da bi na takvo djelo položio autorsko pravo. Ovakvo preuzimanje generiranog sadržaja utječe na osobni doprinos u konačnom rezultatu. Pravni sustavi diljem svijeta zauzimaju različita stajališta te je teško postići konsenzus u odgovoru na pitanje tko je autor i čija je odgovornost kada sadržaj generira umjetna inteligencija. S druge strane tehnološke kompanije grade kvazi-normativni poredak u kojem je autor generiranog dijela čovjek dok čovjek umjetnu inteligenciju vidi kao koautora.

PRIMJERI IZ PRAKSE

Američki ured za autorska prava bombardiran je zahtjevima za priznavanje autorskih prava za djela koja su „potpomognuta“ umjetnom inteligencijom i ona koje je umjetna inteligencija u potpunosti generirala.

¹ Gülaçti, İ. E., & Kahraman, M. E. (2021). The Impact of Artificial Intelligence on Photography and Painting in the Post-Truth Era and the Issues of Creativity and Authorship. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 7(2), 243-270. <https://doi.org/10.46641/medeniyet-sanat.994950> pristupljeno 1.12.2025.

² *Ibid.*

Korištenje alata umjetne inteligencije u umjetnosti potaknule je dodatne rasprave nakon što **Jasona M. Allena**, osvojio prvo mjesto na umjetničkom natjecanju Colorado State Fair. Umjetnik je stvorio svoj rad s Midjourneyjem, programom umjetne inteligencije koji retke teksta pretvara u hiperrealističnu grafiku. U ovom slučaju imamo „strojnu kreativnost“ i ljudsku interpretaciju koja ipak nije zadovoljila minimalnu razinu ljudskog utjecaja da bi se priznalo autorsko pravo. Američki ured za autorska prava zahtijeva da čovjek dokaže svoj utjecaj na konačan ishod dijela. Drugim riječima, zahtijeva da u konačni postoji više ljudske intervencije nego sadržaja koji je „umjetno“ generiran.

Neosporiva je činjenica ovisnosti umjetne inteligencije o čovjeku, ali neosporiva je činjenica da onog trenutka kada unesemo input nemamo više nikakvo utjecaj na to što ćemo u konačnici dobiti. Umjetna inteligencija samostalno će odabrati potrebne podatke koje će komponirati da bi stvorila ilustraciju. Upravo u samostalnom kombiniranju leži minimalan stupanj originalnosti umjetne inteligencije.

Ovu tvrdnju dokazuje relevantan slučaj u kineskom pravosuđu, a

riječ je o predmetu *Shenzhen Tencent Computer System Co Ltd protiv Shanghai Yingxun Technology Co Ltd*, poznat i kao slučaj *Dreamwriter*. U ovom slučaju, sud je usredotočio svoje obrazloženje na pitanje je li odlomak koji je generirao tužitelj pomoću softvera *Dreamwriter* predstavlja djelo zaštićeno autorskim pravima. Sud je smatrao da odlomak ima određenu dozu originalnosti i pripada djelima zaštićenim autorskim pravom. Sudska praksa u ovom slučaju priznaje da „odabir može zadovoljiti minimalni stupanj originalnosti“ i zauzima pozitivan stav o zaštiti autorskih prava djela generiranih umjetnom inteligencijom.

U Ujedinjenom Kraljevstvu Zakon o autorskim pravima, dizajnu i patentima iz 1988., predviđa da se „autor smatra osobom koja

je poduzela sve potrebne radnje za stvaranje djela“. No tko je osoba koja je poduzela te radnje, korisnik ili programer? Oskudica odluka primjenjivih na dodjelu autorstva računalno generiranom umjetničkom djelu doista ostavlja prostora za tumačenje. Jedan od rijetkih slučajeva u kojima se Sud u Ujedinjenom Kraljevstvu bavio takvom temom odnosio se na generiranje slika u video igrici. U ovom slučaju, Sud je smatrao da se igrač (tj. korisnik sustava) ne može smatrati autorom slika, budući da u njihovom stvaranju nije dat nikakav umjetnički doprinos. Iako je redoslijed slika ovisio o odlukama korisnika, ti se izbori nisu smatrali dovoljnim da opravdaju kreativni unos. Umjesto toga, programer, kao osoba koja je inicijalno

„osmisila izgled različitih elemenata igre te pravila i logiku po kojoj se svaki okvir generira i napisala relevantni računalni program“ smatra se jedinim autorom.

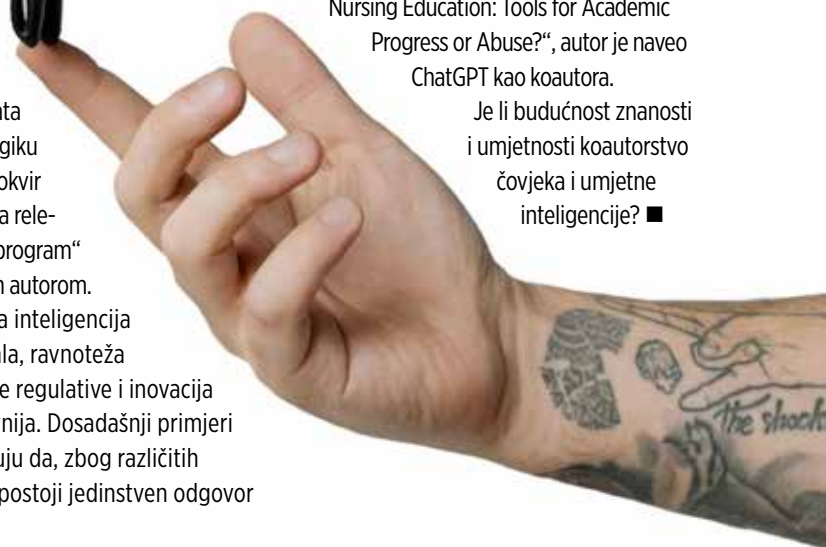
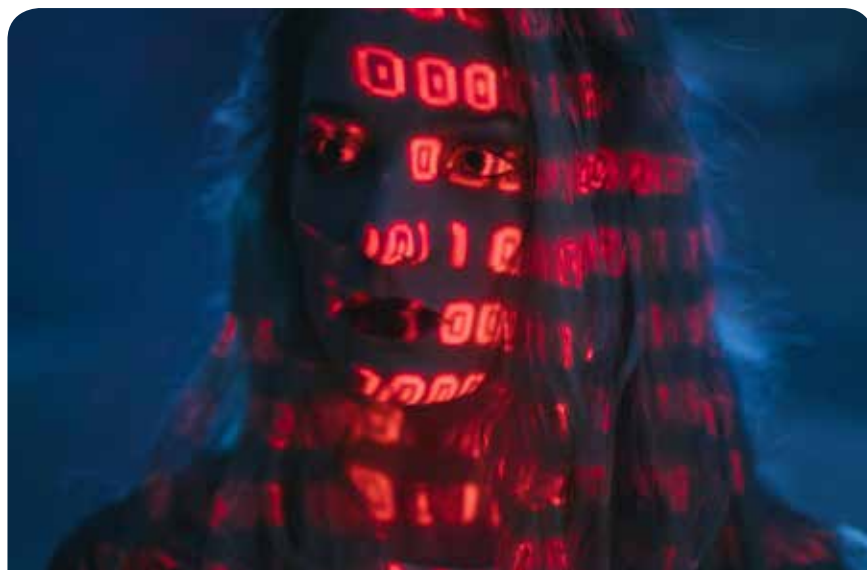
Kako umjetna inteligencija bude napredovala, ravnoteža između zakonske regulative i inovacija bit će sve izazovnija. Dosadašnji primjeri iz prakse pokazuju da, zbog različitih pogleda, još ne postoji jedinstven odgovor

na pitanja autorstva u području umjetne inteligencije.

KVAZI-NORMATIVNI POREDAK I KOAUTORSTVO

Tehnologija uspješno gradi kvazi-normativni poredak postavljajući pravila u virtualnom prostoru, od kolačića pa sve do uvjeta o korištenju određenih aplikacija. OpenAI formirao je svoja pravila o korištenju alata umjetne inteligencije u kojima se nalazi i odgovor na pitanje: Tko je autor? Članak 3. Uvjeta o korištenju, korisnika definira kao nositelj prava na svim unosima (input) koje je dao. Štoviše, pod uvjetom pridržavanja Uvjeta korištenja, OpenAI korisniku daje sva svoja „prava, naslove i interes“ (prava zaštite) u outputu, odnosno sadržaju generiranom na temelju korisničke naredbe. Tehnološke kompanije vide korisnika kao autora, dok s druge strane korisnici vide umjetnu inteligenciju kao koautora. U radu „Open Artificial Intelligence Platforms in Nursing Education: Tools for Academic Progress or Abuse?“, autor je naveo ChatGPT kao koautora.

Je li budućnost znanosti i umjetnosti koautorstvo čovjeka i umjetne inteligencije? ■

Koja je granica

IZMEĐU ZAKONSKE JEDNOSTAVNOSTI I ŽIVOTNE SLOŽENOSTI

AUTORICA MARIJA BUNTIĆ

Na papiru je sve jednostavno, zakon točno određuje tko je dijete, tko maloljetnik, a tko punoljetna osoba. Međutim, iza jasne zakonske konstrukcije kriju se razgraničenja koja u praksi nerijetko postaju izvor zabuna, pogrešnih interpretacija i krivo prenesenih informacija. Dijete, kako je to navedeno u zakonu o zaštiti i postupanju s maloljetnicima **u kaznenom postupku FBiH**, je svaka osoba koja nije navršila 18 godina života, odredbama istog zakona izričito je propisano i sljedeće: „Prema djetetu koje u vrijeme izvršenja krivičnog djela nije navršilo 14 godina ne mogu se izreći krivične sankcije niti primijeniti druge mjere predviđene

ovim zakonom”. Upravo zbog ovih odredbi dolazi do zabune u tumačenju pojmova djeteta u „širem” smislu i djeteta u „užem”, odnosno kaznenopravnom smislu. Kako bi se u potpunosti otklonila mogućnost pogrešnog tumačenja zakon ide i korak dalje te dodatno definira pojmove **mlađeg maloljetnika** - maloljetnik koji je u vrijeme počinjenja kaznenog djela navršio 14, ali nije navršio 16 godina; **starijeg maloljetnika** - maloljetnik koji je u vrijeme počinjenja kaznenog djela navršio 16, ali nije navršio 18 godina; pa čak i **pojam mlađe punoljetne osobe** odnosno osobe koja je u trenutku počinjenja kaznenog djela navršila 18, ali ne i 21 godinu. Ranije navedene zakonske kategorizacije nemaju samo terminološku

važnost, već sa sobom nose određene pravne posljedice, odnosno o njima ovisi kaznena odgovornost osobe pa i vrsta kaznenih sankcija koja će im se izreći.

Svaka država ima legitimno pravo da samostalno odredi minimalnu dobnu granicu kaznene odgovornosti, naravno u skladu sa svojim pravnim, društvenim i kulturološkim okolnostima. U Europi je, primjerice, najčešća dobna granica 14 godina - ista vrijedi u Bosni i Hercegovini, no u svijetu postoji jako širok spektar minimalnih dobnih granica, na primjer: Irska - 10 godina (za određena kaznena djela), Grčka, Turska... - 12 godina, Francuska - 13 godina, Austrija, Bugarska, Njemačka... - 14 godina, Belgija, Portugal... - 16 godina, Kina - 18 godina.

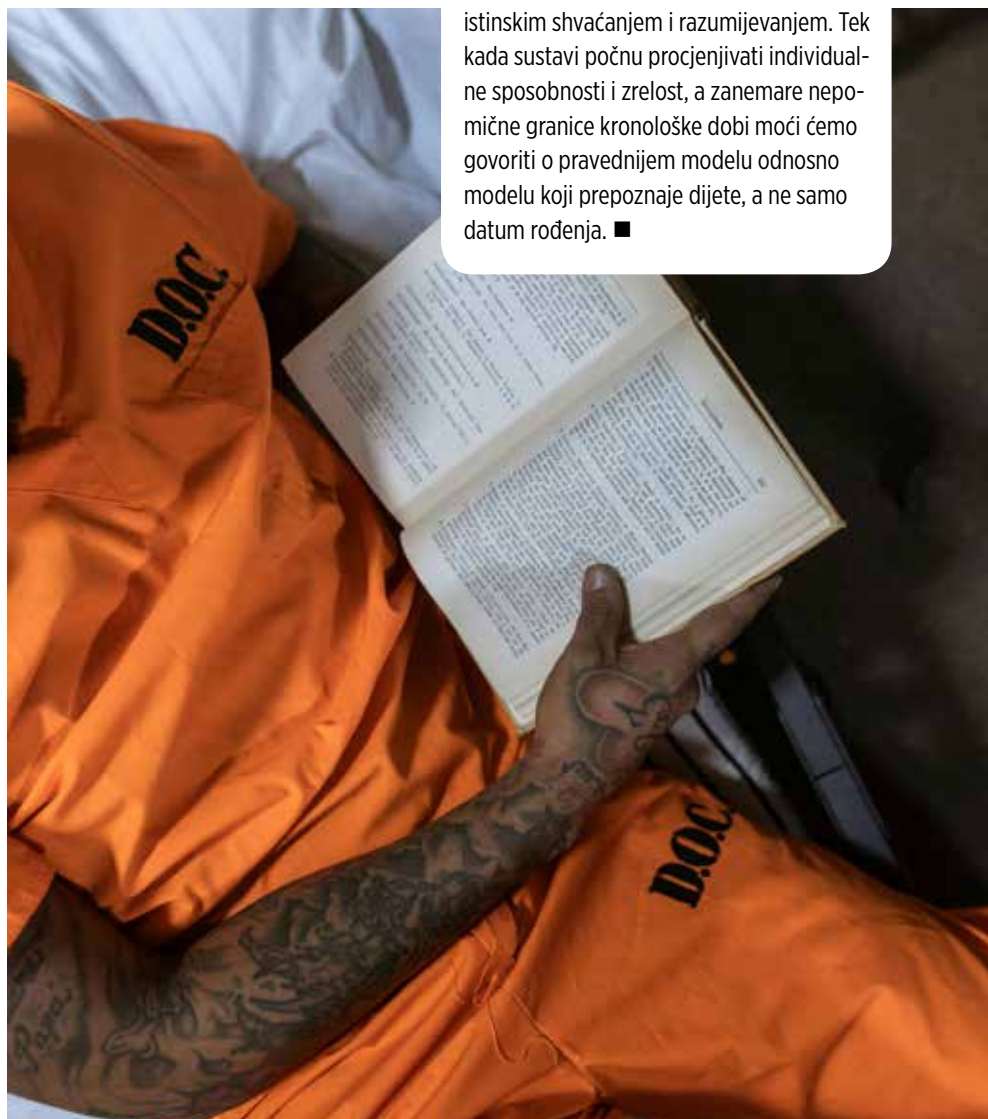
dijete s navršених 14–15 godina još uvijek nema potpuno razvijene kapacitete apstraktnog rasuđivanja, kontrole impulsa ni razumijevanja dugoročnih posljedica svojih postupaka, što u potpunosti opravdava nadu države da se pravovremenim odgojnim mjerama može spriječiti postepeno udaljavanje djeteta od pozitivnih društvenih i pravnih normi. S druge strane, pojedine države, suočene s porastom maloljetničkog nasilja i sve češćom zloupotrebom djece u kriminalnim skupinama, zagovaraju stroži pristup, smatrajući da je niži prag potreban radi jačanja pravne sigurnosti i odvraćanja od počinjenja teških kaznenih djela.

No, što je s činjenicom da je svaka osoba individua sama za sebe, da svako dijete odrasta u drugačijoj životnoj sredini, okruženo različitim životnim okolnostima koje na različite načine oblikuju i njega i njegov način razmišljanja? Upravo

takve okolnosti, kao obiteljske prilike, emocionalna podrška, (ne)izloženost nasilju, odgojno-obrazovni uvjeti, socijalna uključenost u društvo kao i mnoge druge snažno utječu na moralno, psihičko, emocionalno i kognitivno sazrijevanje djeteta. Samim tim, one uvelike utječu na sposobnost djeteta da u potpunosti shvaća i razumije težinu i ozbiljnost svojih postupaka. Budući da se kognitivni razvoj odvija postepeno, koliko je moguće pravno ili znanstveno tvrditi da je npr. dijete koje je navršilo 14 godina „znatno zrelije” od djeteta starog 13 godina i 10 mjeseci.

Ako je tako, postavlja se legitimno pitanje: treba li kalendarska dob biti jedina varijabla prema kojoj se procjenjuje kaznena odgovornost djeteta ili bi se procjena trebala temeljiti na stvarnoj emocionalnoj, moralnoj i kognitivnoj zrelosti?

Sve dok se držimo čvrstih granica, odgovornost će se mjeriti brojevima, a ne istinskim shvaćanjem i razumijevanjem. Tek kada sustavi počnu procjenjivati individualne sposobnosti i zrelost, a zanemare nepomične granice kronološke dobi moći ćemo govoriti o pravednijem modelu odnosno modelu koji prepoznaje dijete, a ne samo datum rođenja. ■

Iako svijet nije jedinstven po pitanju dobne granice kaznene odgovornosti, jedno je svima zajedničko – konstantno razmatranje spuštanja ili podizanja praga, nastojeći pronaći onaj idealan koji istodobno štiti dijete, osigurava pravdu za oštećenog i održava povjerenje u pravni poredak. U toj potrazi države balansiraju između stručnih saznanja o dječjem razvoju, stvarnih sigurnosnih izazova i konstantnih pritisaka javnosti – pri čemu se države pronalaze u nimalo zavidnom položaju. Neke države zaključuju da je viša dobna granica nužna kako bi se djeca zaštitila od prerane kriminalne stigmatizacije. Takav stav temelje na analizama i nalazima neuroznanosti i razvojne psihologije, koji jasno pokazuju da

Interakcije između Visokog predstavnika i Ustavnog suda BiH

KONFLIKT ILI KOMPLEMENTARNOST

AUTORICA DEJA PUDAR

Odnos između **Ustavnog suda Bosne i Hercegovine** i **Visokog predstavnika** predstavlja jedno od ključnih, ali i najosjetljivijih pitanja u postdaytonskoj institucionalnoj arhitekturi zemlje. Ustavni sud djeluje kao najviša domaća institucija za tumačenje i zaštitu Ustava, dok **Visoki predstavnik**, kao međunarodni akter zadužen za nadzor nad provedbom civilnog dijela **Daytonskog mirovnog sporazuma**, posjeduje široka ovlaštenja koja često ulaze u dodir s ustavnopravnim poretom. Taj dodir otvara pitanje: ***Jesu li ove dvije institucije u međusobnom sukobu ili se, pak, nadopunjuju u zaštiti ustavnosti i stabilnosti države?***

Ustav Bosne i Hercegovine (kao Aneks IV. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini), koji je stupio na snagu **14. prosinca 1995. godine**, postavio je ustavnopravne okvire za ustrojstvo i funkcioniranje Ustavnog suda na potpuno novim političkim i pravnim temeljima. Ustavni sud sastoji se od devet sudaca, od kojih šest biraju parlamenti entiteta (Predstavnički dom Federacije BiH bira četiri, a Narodna skupština Republike Srpske dva), dok preostalo troje sudaca bira predsjednik **Europskog suda za ljudska prava** nakon konzultacija s **Predsjedništvom Bosne i Hercegovine**. Suci koje bira predsjednik Europskog suda za

ljudska prava ne mogu biti državljani Bosne i Hercegovine, niti bilo koje susjedne države. Općenito, za suca Ustavnog suda može biti izabran istaknuti pravnik visokog moralnog ugleda. Ustavni sud **tajnim glasanjem** bira predsjednika i tri potpredsjednika iz redova sudaca. Predsjedništvo Suda, odnosno predsjednik i tri potpredsjednika, biraju se po principu rotacije. Mandat predsjednika traje tri godine. Sud donosi odluke **većinom glasova svih članova u plenarnoj sjednici i u Velikom vijeću**. Malo vijeće, koje se sastoji od predsjednika Ustavnog suda i dva potpredsjednika, jednoglasno odlučuje o privremenim mjerama. Odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće te se objavljuju u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, kao i u službenim glasilima entiteta i Distrikta Brčko. Sjedište Ustavnog suda je u Sarajevu. Ustavni sud Bosne i Hercegovine nije dio ni zakonodavne, ni izvršne, ni redovne sudske vlasti nego je Ustavom pozicioniran kao posebna, samostalna i neovisna vlast koja djeluje kao korektivni faktor ostale tri grane državne vlasti.

Dok je Ustavni sud **simbol domaće pravne suverenosti**, Visoki predstavnik utjelovljuje **međunarodni nadzor nad tom suverenosti** – odnos koji je istovremeno izvor stabilnosti, ali i čestog političkog spora. **Ured visokog predstavnika (OHR)** je privremena međunarodna institucija odgovorna

za nadgledanje provedbe civilnih aspekata **Mirovnog sporazuma** kojim je okončan rat u Bosni i Hercegovini. OHR bi trebao raditi na postizanju situacije u kojoj će Bosna i Hercegovina biti u stanju preuzeti potpunu odgovornost za vlastite poslove. Čine ga diplomati koje vlade zemalja članica **Upravnog odbora Vijeća za provedbu mira (PIC)** upućuju na službu, međunarodno osoblje koje OHR izravno zapošljava te domaće osoblje iz Bosne i Hercegovine. Pravni položaj Visokog predstavnika uređen je Aneksom 10 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini – Sporazum o civilnoj implementaciji mirovnog sporazuma. Najznačajnija odredba u navedenom Sporazumu propisana je u članku V prema kojemu Visoki predstavnik ima ovlaštenje za konačnu interpretaciju Sporazuma o civilnoj provedbi mirovnoga rješenja. Nakon **Bonnske konferencije** održane 1997. godine, visoki predstavnici dobili su tzv. bonnska ovlaštenja. Najvažniji dio ovog dokumenta sažet je u navodu prema kojemu: „Vijeće pozdravlja namjeru Visokog predstavnika da iskoristi svoja krajnja ovlaštenja u vezi s interpretacijom Sporazuma o civilnoj implementaciji Mirovnog sporazuma, u cilju olakšavanja rješavanja teškoća donošenjem obvezujućih odluka, kad on smatra za neophodno...“. Iako su ta ovlaštenja opravdavana potrebom očuvanja mira i stabilnosti, u praksi su često otvarala pitanje granica

između međunarodne supervizije i domaćeg ustavnog poretka.

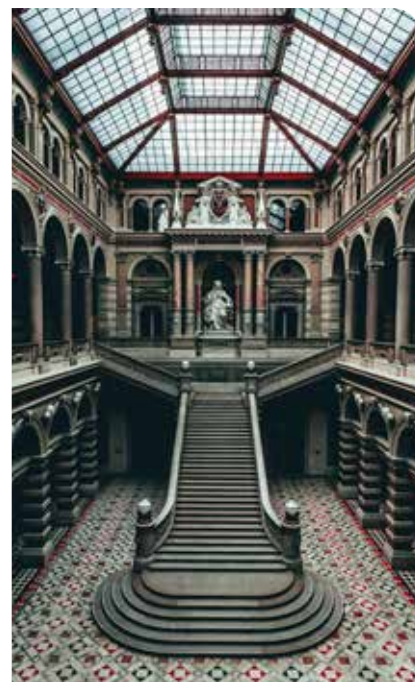
Ustavni sud i Visoki predstavnik djeluju u različitim institucionalnim okvirima – jedan kao **domaća pravosudna**, a drugi kao **međunarodna vlast** – ali se njihove nadležnosti često dodiruju. Taj pravni i politički presjek postaje vidljiv u trenucima kada odluke Visokog predstavnika ulaze u ustavnopravni prostor koji nadgleda Ustavni sud, bilo kroz nametanje zakona, izmjene izbornih pravila ili institucionalne reforme. U takvim situacijama Ustavni sud nalazi se u složenoj poziciji – ima li ovlast ocjenjivati akte međunarodnog predstavnika ili bi to predstavljalo zadiranje u okvir Daytonskog sporazuma? Jedan od najupečatljivijih primjera zabilježen je 2022. godine, kada je **Visoki predstavnik Christian Schmidt**, neposredno nakon zatvaranja biračkih mjesta na općim izborima, nametnuo **izmjene Ustava Federacije Bosne i Hercegovine i Izbornog zakona**. Njegova odluka izazvala je snažne političke reakcije, ali i ustavnopravnu dilemu, osobito među onima koji smatraju da međunarodni nadzor ne bi smio nadomještati domaću političku volju. Ustavni sud je bio ograničen, nije mogao poništiti nametnute odluke, te je bio primoran pratiti njihov utjecaj na ustavnu normu i tumačiti zakone u skladu s novim izmjenama.

Takvo ograničenje proizlazi iz ustavnosudske prakse. Naime, već je u predmetu U-9/00 Ustavni sud zauzeo stav da ne može ocjenjivati odluke Visokog predstavnika jer one proizlaze iz međunarodnog mandata i nisu formalno dio domaćeg pravnog sustava. Time je praktično stvorena „**zona imuniteta**“ za odluke OHR-a, što je dodatno naglasilo hijerarhijski odnos međunarodne i domaće vlasti. Ipak, u kasnijim godinama Ustavni sud je povremeno reagirao na posljedice odluka visokih predstavnika, primjerice, razmatrajući ustavnost konkretnih zakonskih odredbi koje su proizašle iz međunarodne intervencije. Na takav način stvara se složen obrazac posredne kontrole, gdje Ustavni sud ne ocjenjuje odluku Visokog predstavnika, ali može odlučivati o njenom utjecaju unutar domaćeg poretka.

Pored intervencija u domaći poredak kroz nametanje pravnih akata, visoki predstavnici koristili su borska ovlaštenja za smjenu visokih dužnosnika koji su ometali civilnu implementaciju mirovnog sporazuma.

Međutim, za razliku od slučajeva nametanja pravnih akata kod kojih je VP bio suglasan da Ustavni sud vrši provjeru njihove ustavnosti, u potonjem slučaju Visoki predstavnik nije bio suglasan da domaći organi izvrše ocjenu ostalih njegovih akata. Odluka Ustavnog suda u predmetu AP 953/05, od 8. srpnja 2006. godine, koja domaćim organima nalaže da osiguraju efikasan pravni lijek u vezi sa smjenjivanjem s dužnosti od strane Visokog predstavnika, naišla je na energičan odgovor Visokog predstavnika: „Svaku radnju koju poduzme bilo koja institucija ili organ u Bosni i Hercegovini s ciljem uspostavljanja domaćeg mehanizma kontrole odluka Visokog predstavnika donesenih u skladu s njegovim međunarodnim mandatom, Visoki predstavnik smatrat će pokušajem ugrožavanja provođenja civilnih aspekata Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i sama po sebi smatrat će se ponašanjem kojim se ugrožava takvo provođenje.” U ovoj materiji suzdržanost je pokazao i Europski sud za ljudska prava. Naime, u predmetu *Berić i drugi protiv Bosne i Hercegovine*, u kojemu su podnositelji zahtjeva bili pojedinci koje je Visoki predstavnik smijenio sa svih javnih dužnosti i položaja koje su imali u svojoj političkoj stranci i trajno im zabranio obavljanje bilo koje od dužnosti kao i kandidiranje na izborima, Europski sud za ljudska prava zaključio je da je: „Visoki predstavnik izvršavao zakonski dodijeljena ovlaštenja prema poglavlju Poglavlju VII., i time se sporna mjera, u načelu, „pripisuje“ Ujedinjenim narodima u okviru značenja nacrt člana 3. Nacrta sporazuma o odgovornosti međunarodnih organizacija. Suprotno onom što su podnositelji zahtjeva sugerirali, odluka Ustavnog suda (ili bilo kojeg organa zemlje domaćina), koja pokušava uvesti mehanizam preispitivanja koji se odnosi na akte koje donosi Visoki predstavnik, ne može izmijeniti pravnu prirodu ovih akata, ako Visoki predstavnik ne pristane na takve izmjene (kao što je i učinio u pogledu zakonskih akata koje je on nametnuo).”

Ovakvi slučajevi najbolje pokazuju dvosmjernu prirodu odnosa između ove dvije institucije: Visoki predstavnik svojim odlukama često inicira situacije u kojima Ustavni sud mora zauzeti stav o granicama ustavnosti, dok Ustavni sud kao najviša sudska institucija u državi i čuvar Ustava treba osigurati

stabilnost i poštivanje ustavnog poretka.

Iz prikazanog odnosa može se zaključiti da njihove uloge nisu ni čisto **konfliktne** ni potpuno **komplementarne**, već se kreću u **dinamičnom prostoru između domaće suverenosti i međunarodne odgovornosti**. Ustavni sud, kao čuvar domaćeg ustavnog poretka, nastoji afirmirati načelo vladavine prava, dok Visoki predstavnik, kao predstavnik međunarodne zajednice, intervenira kada procijeni da taj poredak ne funkcioniра.

Kada djeluju u međusobnom razumijevanju i uz poštivanje granica mandata, ove dvije institucije mogu biti **komplementarne** – Ustavni sud osigurava ustavnost, a Visoki predstavnik političku stabilnost. Međutim, u trenucima kada jedna od strana prekorači vlastiti okvir, taj odnos postaje izvor tenzija i političkih polemika o granicama moći i odgovornosti. Dugoročno, održivo rješenje ne može se tražiti u stalnom međunarodnom posredovanju, nego u **jačanju domaće političke i pravne odgovornosti**. Budućnost odnosa između Ustavnog suda i Visokog predstavnika ovisit će o sposobnosti domaćih institucija da osiguraju stabilno funkcioniranje države bez potrebe za vanjskom intervencijom. Tek kada međunarodni nadzor postane suvišan, a odluke Ustavnog suda budu dosljedno provedene u praksi, moći će se govoriti o stvarnoj **ravnoteži između domaće ustavne samostalnosti i međunarodnih obveza** koje proizlaze iz Daytonskog sporazuma. ■

Od ESLJP do EU Suda

USPOREDBA SUDSKIH TUMAČENJA U POGLEDU TEME PRIVATNOSTI

AUTORICA PETRA LESKO

Prošle godine svjedočili smo različitim inicijativama od Sjedinjenih Američkih Država, Velike Britanije do Europske unije koji se fokusiraju na jaču regulaciju i nadzor komunikacija u svrhu zaštite djece od seksualnog zlostavljanja na internetu. Sve više su se počela postavljati pitanja o efikasnosti tih mjera, do tipa prikupljenih podataka te načina zaštite tih podataka od medija, akademika te političara.

SITUACIJA U EUROPSKOJ UNIJI

U Europskoj uniji se već neko vrijeme pokušava uvesti **Uredba za sprječavanje i borbu protiv seksualnog zlostavljanja djece**. Trenutno je na snazi **Uredba (EU) 2021/1232** Europskog parlamenta i Vijeća, privremeni derogirani oblik koju je Europska Komisija usvojila 2021. godine. Uredba omogućava internetskim poslužiteljima odstupanje od pravila o privatnosti sadržanih u Direktivi o e-privatnosti kako bi im omogućila zakonsko pretraživanje poruka i e-mailova zbog mogućeg pronalaska materijala o seksualnom zlostavljanju djece na internetu.

Uredba je usvojena 14. srpnja 2021. godine i stupila na snagu 2. kolovoza 2021. Međutim ova uredba nije bila obvezujuća za poslužitelje i nije utjecala na *end-to-end* šifrirane poruke. Prvobitna primjena uredbe je bila predviđena do 3. kolovoza 2024. godine, ali budući da u međuvremenu nije donesena predviđena izmjena uredbe, rok je produžen do 3. travnja 2026. godine.

U srpnju 2025. godine vodstvo Europske komisije preuzima Danska. Glavni prioritet do isteka njihova šesto mjesecnog mandata, navode uvođenje Uredbe za sprječavanje i borbu protiv seksualnog zlostavljanja djece na Internetu. Uredba je trebala biti obvezujuća za sve poslužitelje usluga, što je postavilo pitanje masovnog nadzora pod iznimkom zaštite djece, gdje bi svaka fotografija, poruka i datoteka bili automatski skenirana zbog mogućnosti postojanja materijala koji prikazuje seksualno zlostavljanje djece, uključujući i *end-to-end* šifrirane poruke. Međutim nakon značajnog otpora javnosti, uredba nije prošla. Komisija je prihvatila revidiranu uredbu 26. studenog 2025.

SUDSKA PRAKSA

„1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarenje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprečavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih”

- Europska Konvencija za ljudska prava članak 8. - Pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života.

„1. Svatko ima pravo na zaštitu svojih osobnih podataka.

2. Takvi podaci moraju se obrađivati pošteno u za to utvrđene svrhe, na temelju pristanka osobe o kojoj je riječ ili na nekoj drugoj legitimnoj osnovi, utvrđenoj zakonom. Svatko ima pravo na pristup prikupljenim podacima koji se na njega ili nju odnose i pravo na njihovo ispravljanje.

3. Poštovanje tih pravila podliježe nadzoru neovisnog tijela.” - Povelja o temeljnim pravima Europske unije, članak 8. - Zaštita

osobnih podataka.

Donošenjem ove uredbe, u medijima su se počela postavljati pitanja vezana za prikupljanje podataka, pohranjivanje te svrha tih podataka. Europski sud za ljudska prava (ESLJP) i Sud Europske unije su razvili sudsku praksu oko teme prava na privatnosti. Ta praksa obuhvaća i pitanje masovnog nadzora, neovlaštenog prikupljanja informacija te prekomjernu ili nesrazmjernu intervenciju u privatnosti građana, osobito u kontekstu sigurnosnih mjera. ESLJP je predmete ispitao

s pogleda povrede prava na poštivanje privatnog i obiteljskog života (Članak 8, EKLJP) i slobode izražavanja (Članak 10, EKLJP), dok je Sud EU ispitao s pogleda povrede poštovanja privatnog i obiteljskog života (Članak 7, PTP), zaštite osobnih podataka (Članak 8, PTP) i slobode izražavanja i informiranja (Članak 11, PTP). Sud EU je također u praksi koristio odredbe iz Direktive o e-privatnosti i Opće uredbe o zaštiti podataka (GDPR).

Kod pitanja masovnog nadzora i njegove dopuštenosti, ESLJP je iznio stav da država može poduzimati radnje masovnog nadzora jer sama radnja ne krši Konvenciju (**Big Brother Watch protiv Ujedinjenog Kraljevstva**). Međutim, naglasio je da poduzete mjere moraju biti u skladu s nacionalnim zakonom i „nužne” za demokratsko društvo. Sud EU, u predmetu **Privacy International**, iznio je slično mišljenje onome ESLJP-a u vezi s masovnim nadzorom. U oba predmeta utvrđena je povreda EKLJP i Povelje, na osnovi da domaći zakoni Ujedinjenog Kraljevstva su bili u suprotnosti s pravom EU, zbog čega nisu mogla biti zajamčena temeljna prava Povelje. ESLJP smatra da bi ograničavanjem pristupa prikupljenih podataka moglo se izbjeći zloupotrebljavanje od nenadležnih institucija ili osoba. Još su nadodali, da je u proceduri

trebalo postojati prethodno preispitivanja od suda ili neovisnog upravnoga tijela, što u ovome slučaju nije bilo.

Kod teme neovlaštenog zadržavanja prikupljenih podataka, sud EU je u više navrata potvrdio svoj stav protiv općenitog i neselektivnog zadržavanja podataka pogotovo ako su ti podatci prikupljeni u svrhe zaustavljanja moguće kriminalne radnje (**La Quadrature du Net, Commissioner of An Garda Síochána, Spetsializirana prokuratura**). U oba predmeta radilo se o prometnim i lokacijskim podatcima korisnika. Kriteriji koji ESLJP gledaju kod predmeta vezane za zadržavanje podataka koji su „nužni” za demokratsko društvo su: 1. Razina miješanja, 2. Širina margine procjene, i 3. Je li postignuta „pravedna ravnoteža”. (**Škoberne protiv Slovenije**)

ESLJP je također iznio stav vezano uz šifrirane podatke u predmetu **Podchasov protiv Rusije**. U predmetu ESLJP prihvatio je argument podnositelja da se ne mogu dešifrirati podatci i *end-to-end* komunikacija, bez da ne utječe na ostale korisnike usluge. Iako su suci svjesni da kriminalci mogu koristiti takve šifrirane usluge za počinjenje kaznenih djela, smatraju da bi pokušaj dešifriranja oslabio sigurnosne mehanizme za sve korisnike. ■

Umjetna inteligencija kao pravni izazov

ODGOVORNOST ZA ŠTETU PROUZROČENU UMJETNOM INTELIGENCIJOM

■ **AUTORICA** JOSIPA ŠKROBO

Dvadeset i prvo stoljeće donijelo je svijetu mnoge društvene, političke, znanstvene i tehnološke novine. Digitalizacijom gotovo svih aspekata života, od kupovine do poslovanja, došlo je do tehnološkog procvata, dominacije digitalnih tehnologija nad društvenim procesima i životima ljudi.

Umjetna inteligencija (UI, prema engleskom akronimu *AI*, od *Artificial Intelligence*) je pojam koji se teško definira, ne postoji opće prihvaćena definicija. Moglo bi se reći da je UI **spособnost računalnih sustava za obavljanje zadataka**, koji se inače povezuju s inteligencijom čovjeka. Neki od tih zadataka su pamćenje, učenje, percepcija, rasuđivanje, donošenje odluka. Razvoj umjetne inteligencije otvara mnoga pravna pitanja, od kojih je jedno i pitanje odgovornosti za štetu nastalu njenom uporabom. Ako pogledamo **Global risk**

report s World Economic Forum (*Global risks report 2025, World Economic Forum*) najveći globalni rizici za 2025. godinu su između ostalih **dezinformacije i manipuliranje informacijama i kibernetički napadi**. Kao dugoročan rizik do 2035. godine između ostalih se navodi zloupotreba umjetne inteligencije.

Tradicionalni modeli odgovornosti za štetu ne poznaju pojam autonomnih sustava koji sami donose odluke, s toga, tko odgovara kad štetu ne prouzroči čovjek nego algoritam? U klasičnom pravu, subjekt odgovornosti mora imati **deliktну sposobnost, sposobnost postupati i odgovarati za posljedice svojih protupravnih radnji**. Takva pretpostavka otežava primjenu prava kada štetu uzrokuju autonomni sustavi umjetne inteligencije, jer algoritmi ne posjeduju deliktну sposobnost u klasičnom smislu. Sustavi UI djeluju na principu da neprestano uče, prilagođavaju se i razvijaju.

Kada dođe do štete, teško je rekonstruirati točan uzrok i dolazi do problema algoritamske netransparentnosti. Zbog toga se pojam krivnje i uzročne veze, koji za pretpostavku imaju i mogućnost rekonstrukcije određenog ponašanja, pokazuju nedostatnim kod UI.

U svakidašnjem životu, većina nas koristi umjetnu inteligenciju za trivijalne stvari, za primjer postavljanje pitanja programima poput ChatGPT-a, pa se možemo zapitati gdje tu zapravo može doći do štete. No stvarna primjena UI je daleko opsežnija. Materijalna šteta su svi slučajevi gdje UI izazove fizičku ili financijsku štetu. Neka od područja primjene UI su: automobilska industrija, kod tzv. „pametnih automobila“, autonomno vozilo kojim upravlja programski sustav UI pogrešno procijeni udaljenost, ne prepozna pješaka ili donese pogrešnu odluku, te nastane šteta za vozilo, ozljede, smrtne posljedice. U medicini, medicinski programi UI poput sustava koji analizira CT/MR ne detektira tumor ili pogrešno označi strukturu kao malignu te dođe do pogrešnog liječenja i fizičke štete pacijentu.

Roboti koji se koriste u modernoj kirurgiji za asistenciju kirurgu također koriste UI, te mogu pogriješiti u slučaju manjka podataka, algoritam pogrešno prepozna tkivo ili dimenzije i u slučaju neočekivane situacije koju UI nije naučio prepoznati, može doći do štete. Sustavi UI u industriji, pogonima, laboratorijima, trgovini dionicama mogu pogrešnim interpretacijama izazvati značajnu fizičku i financijsku štetu. Pored materijalne tu je i nematerijalna šteta poput povrede privatnosti i curenja podataka, diskriminatornih odluka uslijed postojanja algoritamske pristranosti tijekom korištenja UI u svrhu zapošljavanja. Oštećenje ugleda zbog generiranog sadržaja u vidu lažne vijesti ili *deepfake* videa koji lažno prikazuju osobu kako nešto radi ili govori. U javnoj upravi, korištenje UI da automatizira podatke poput socijalnih naknada, koji uslijed krive obrade podataka mogu nanijeti štetu korisniku. U poslovnom sustavu, bankama, osiguranjima, energetskom sektoru, UI također ima široku primjenu s mogućim izazivanjem štete.

MODELI ODGOVORNOSTI KOJI SE PREDLAŽU I RASPRAVLJAJU U TEORIJI

Kao prvi model ističe se **proizvođačka odgovornost** poznatija kao *product liability*. Ovaj pristup tretira algoritam UI kao proizvod, a štetu nastalu njegovim korištenjem kao posljedicu mane toga proizvoda. Prednost ovog modela je što ne zahtijeva dokazivanje krivnje, a mana je to što određena ponašanja algoritma nisu rezultat proizvodne pogreške nego naknadnog učenja sistema UI. Povlači se i pitanje može li se govoriti o mani tj. nedostatku ako proizvođač ne može predvidjeti sve buduće situacije i učenje algoritma.

Drugi model je **model odgovornosti potrošača ili korisnika**, koji polazi od toga da je korisnik taj koji kontrolira sustav, pa bi trebao i snositi rizik uporabe sistema. Mana je to što kod visoke autonomije sustava UI stupanj kontrole od strane korisnika nije visok, pa bi prebacivanje potpune odgovornosti na njega bilo nepravedno i pravno pogrešno.

Finalni model je **model objektivne odgovornosti** kod kojega je dovoljno da je sustav UI izazvao štetu, a ona se veže za

osobu koja ima najveću korist od implementacije tog sustava ili za osobu koja je bila zadužena za upravljanje rizikom. Ovaj model se nalazi u **Direktivi Europske komisije o odgovornosti UI iz 2022. godine**. Europska komisija je već 2020. godine objavila **Bijelu knjigu o umjetnoj inteligenciji Europski pristup izvrsnosti i izgradnji povjerenja**. U ovoj Bijeloj knjizi predstavljene su neke od političkih opcija za stvaranje uvjeta za razvoj UI u Europi, no mjere za sprečavanje i suzbijanje zlouporabe UI nisu bile obuhvaćene. Akt o umjetnoj inteligenciji je uredba EU kojom se uspostavlja zajednički pravni okvir za UI unutar EU, iz 2024. godine. Njene odredbe će se postupno primjenjivati u idućih 36 mjeseci. Kao oblik regulacije proizvoda, uredba nalaže dužnosti pružateljima UI kao i licima koje ju koriste u profesionalne svrhe. Došlo

je do klasifikacije modela UI prema riziku od nanošenja štete, od neprihvatljivog do minimalnog rizika. Aktom se stvara i **Europski odbor za UI** u svrhu promicanja nacionalne suradnje. U BiH kada se radi o šteti nastaloj korištenjem UI, primjenjuju se opća pravila Zakon o obveznim odnosima (ZOO), jer posebni propisi o UI još ne postoje.

Odgovornost za štetu uzrokovanu umjetnom inteligencijom ostaje i dalje jedno od dinamičnijih pravnih pitanja današnjice. Klasično pravno reguliranje odgovornosti je nedostatan kada je u pitanju UI. Europski te međunarodni normativni okvir naglašava potrebu za hibridnim rješenjem koje bi spojilo objektivnu odgovornost, sigurnost i mehanizme dokazivanja. Iako konačna rješenja još nisu oblikovana, jasno je da će doći do izmjena klasičnog poimanja instituta odgovornosti. ■

Actio popularis i zloupotreba prava na pojedinačni zahtjev

KAKO I ZAŠTO JE VELIKO VIJEĆE PONIŠTILO PRESUDU VIJEĆA U PREDMETU KOVAČEVIĆ? (43651/22)

■ **AUTORICA** DARIA BULJAN

Nakon što je **Vijeće Europskog suda za ljudska prava** utvrdilo da je gospodin **Slaven Kovačević** diskriminiran zbog toga što nije mogao glasovati za kandidata po vlastitom izboru za Predsjedništvo Bosne i Hercegovine i Dom naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, vršiteljice dužnosti zastupnika Bosne i Hercegovine pred Europskim sudom za ljudska prava, **Jelena Cvijetić** i **Monika Mijić**, podnijele su zahtjev za preispitivanje presude sukladno **čl. 43.**

Europske konvencije o ljudskim pravima ukazujući da presuda nije donesena jednoglasno te da su u izdvojenom mišljenju izneseni ozbiljni argumenti koji su ukazivali na mogućnost i potrebu drugačijeg rješenja predmetnog zahtjeva.

Veliko vijeće je preispitalo činjenične navode i argumentaciju stranaka te ocijenilo da zahtjev ne ispunjava procesne kriterije propisane **Konvencijom**. Zahtjev gospodina **Slavena Kovačevića** kvalificiran je kao pokušaj pokretanja ustavno političkog pitanja pod krinkom individualnog zahtjeva bez

dokazivanja konkretne i osobne povrede prava zajamčenih **Konvencijom**.

U konkretnom slučaju podnositelj nije uspio dokazati da ga postojeće odredbe **Ustava i Izbornog zakona Bosne i Hercegovine** diskriminiraju. Tijekom postupka postupno je mijenjao svoju argumentaciju: od navoda o etničkoj diskriminaciji, preko tvrdnji da je kao birač iz Federacije BiH stavljen u nepovoljniji položaj u odnosu na birače iz Republike Srpske, pa do toga da su „svi birači u BiH u istom položaju“. Sud je ocijenio da je takva argumentacija ne samo

statusa žrtve, kontradiktorne argumentacije i neprimjerenog ponašanja opravdala je odbacivanje zahtjeva kao nedopuštenog, čime Veliko vijeće poništava prvostupanjsku presudu.

Državne institucije protiv države?

Kako bi utvrdili osnovanost navoda iz zahtjeva, zastupnici Bosne i Hercegovine zatražili su od **Središnjeg izbornog povjerenstva (SIP)** dokumentaciju o etničkom izjašnjavanju podnositelja u ranijim izbornim ciklusima. Budući da je podnositelj sudjelovao na izborima, SIP je posjedovao relevantne podatke koji se sukladno Zakonu o zaštiti osobnih podataka moraju dostaviti kada je riječ o pitanju državnog značaja. Unatoč tome, SIP je odbio dostaviti traženu dokumentaciju.

Slijedom toga, zastupnici su se obratili **Gradskom vijeću Grada Sarajeva** radi pribavljanja arhivskih podataka koji su bili javno dostupni na službenim internetskim stranicama. Zatraženo je utvrđenje je li se podnositelj, dok je bio vijećnik, izjašnjavao kao Hrvat. Prema navodima iz postupka, podnositelj je u međuvremenu zatražio uklanjanje podataka o svom etničkom izjašnjavanju iz javne baze, a Sudu je dostavio i dokument čiju su vjerodostojnost zastupnici osporili. Činjenica da je osobno i usmeno tražio brisanje tih podataka dodatno je otvorila pitanje dosljednosti njegovih iskaza, što je Sud uzeo u obzir prilikom ocjene njegove vjerodostojnosti.

kontradiktorna, nego proturječi samom pojmu diskriminacije koja podrazumijeva postojanje usporednih skupina i različitog tretmana među njima.

Veliko vijeće također je uzelo u obzir podnositeljevo ponašanje tijekom postupka. Podnositelj je iznio uvredljive komentare prema **sutkinji Siofre O'Leary** te „neprimjerenim rječnikom“ i neopravdano tražio njeno izuzeće. Također je na isti način osporavao ovlasti v.d. zastupnice Bosne i Hercegovine **Monike Mijić** te je Sud je prigovor odbio, navodeći da eventualne nepravilnosti unutar domaćeg pravnog poretka nisu predmet ocjene Suda te da zastupnica zadržava ovlaštenje sve dok nadležna domaća tijela ne odluče drugačije.

U cjelini, Sud je utvrdio da je zahtjev izgubio svojstvo individualnog zahtjeva te poprima obilježja **actio popularis**, pokušaja pokretanja šire političke rasprave za mijenjanje ustavnog poretka države, a sve putem mehanizma individualne zaštite ljudskih prava. Kombinacija nedostatka

Na temelju toga, zastupnici Bosne i Hercegovine zaključili su da postoji opravdana pretpostavka da podnositelj posjeduje i hrvatsko državljanstvo. Nadležna tijela **Republike Hrvatske** zatim su potvrdila navedeno, zbog čega je Republika Hrvatska pozvana u postupak kao treća strana sukladno pravu država na sudjelovanje u postupcima pred **Europskim sudom za ljudska prava** kada se oni odnose na njenog državljanina.

Na taj način, sporna pitanja u vezi s identitetom podnositelja, njegovim ranijim izjašnjavanjima i (ne)dostupnosti relevantnih podataka postala su dodatni element u ocjeni njegova statusa žrtve i u procjeni je li predstavka imala obilježja individualne ili opće **actio popularis** inicijative. Upravo taj kontekst kasnije je pridonio zaključku **Velikog vijeća** da podnositelj **nije dokazao postojanje konkretne i osobne povrede, kao ni vlastitu procesnu legitimaciju za osporavanje ustavnog i izbornog poretka Bosne i Hercegovine.**

Predmet Kovačević protiv Bosne i Hercegovine predstavlja jasno razgraničenje između individualnog zahtjeva i nedopuštenog pokušaja pokretanja političke rasprave za mijenjanje ustavnog i izbornog sustava države pred Europskim sudom za ljudska prava.

Sa 16 glasova naspram jednog Europski sud je presudio da podnositeljevi prigovori koji se odnose na povredu **čl. 3. Protokola br. 1. uz Konvenciju** (pravo na slobodne izbore) samostalno i u vezi s **čl. 14. Konvencije** (zabrana diskriminacije), a imajući u vidu neizravnu prirodu izbora za **Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH** i izmjene određenih izbornih pravila na dan izbora 2. listopada 2022., ne spadaju u opseg predmeta razmatranja pred velikim vijećem; da je zahtjev podnositelja nedopušten jer je podnositelj zloupotrijebio pravo na podnošenje zahtjeva. Sud je također, s 12 glasova prema pet presudio da se podnositelj ne može smatrati žrtvom povrede niti jednog konvencijskog prava koje je utužio.

Ovakvom konačnom i obvezujućom presudom, **Europski sud za ljudska prava** odbio je argument da je Kovačeviću onemogućeno ostvarivanje političkih prava zbog njegove etničke i teritorijalne pripadnosti. ■

Pravni standardi

OKOLIŠA I PROSTORNOG PLANIRANJA U URBANIZACIJI MOSTARA

AUTOR BORNA TOMIĆ

Urbanistički razvoj Mostara posljednjih godina izaziva sve veći interes javnosti, prvenstveno zbog pitanja zakonitosti brojnih projekata i njihove usklađenosti s propisanim standardima zaštite okoliša. U gradu koji je više od deset godina postojao bez Gradskog vijeća, a sada u svom drugom mandatu nakon blokade, postavlja se ključno pitanje: **U kojoj mjeri se proces urbanizacije odvija u skladu sa zakonskim i međunarodnim obavezama?**

Temeljni propis za uređenje prostora u Hercegovačko-neretvanskoj županiji (HNŽ) je Zakon o prostornom uređenju i građenju HNŽ, koji propisuje da gradovi moraju imati **važeće prostorne i urbanističke planove**, revidirane i usklađene sa stvarnim potrebama. Mostar već godinama koristi planove zastarjele u odnosu na stvarne potrebe i stanje na terenu. Prema **članku 16. i članku 57.** zakona, planovi se moraju revidirati i usklađivati s novim okolišnim i demografskim parametrima, što se u Mostaru

nije desilo. Činjenica da je grad godinama bio bez vijeća dovela je do normativnog vakuuma, a izmjene planova nisu usvojene. Time je došlo do situacije u kojoj su organi uprave izdavali akte na osnovu neaktualnih strateških dokumenata, što je suprotno osnovnom administrativno pravnom načelu zakonitosti rada uprave.

Još značajniju pravnu dimenziju predstavlja primjena **Zakona o zaštiti okoliša FBiH**, posebno u dijelu koji se odnosi na obavezu izrade procjene **utjecaja na okoliš (PUO)**. **Članci 53.–69.** jasno propisuju da se PUO mora provesti kada projekt može

imati značajan negativan utjecaj na okoliš te da postupak uključuje javnu raspravu, dostupnost dokumentacije i transparentno obrazloženje odluke. U praksi Mostara, naročito u stambenim i komercijalnim projektima u središnjem gradskom području, često se koriste skraćeni postupci ili se zaključuje da PUO nije potrebna, bez jasnog obrazloženja kumulativnih utjecaja. Takvi postupci dovode do povrede prava javnosti, ali i do povrede procesnih zahtjeva koji su preduvjeti zakonitosti rješenja o odobrenju građenja.

Bosna i Hercegovina je ratificirala **Aarhušku konvenciju**, čiji **članak 6.** obavezuje

javne organe da osiguraju efektivno učešće javnosti u ranoj fazi donošenja odluka. U Mostaru su javne rasprave u velikom broju slučajeva održane formalno, kratko najavljene, bez adekvatno dostupne dokumentacije ili bez realne mogućnosti da primjedbe utiču na odluku. Ovakva praksa ne ispunjava kriterij „**stvarnog i efektivnog učešća**“, koji se zahtijeva konvencijom.

Da se odstupanja od zakona odražavaju na konkretne prostorne probleme, pokazuje razvoj nekoliko područja u gradu. U naseljima **Rudnik**, **Centar 2**, uz **Bulevar** i u zoni **Rondoa**, izgrađeni su objekti čije se visine,

gabariti i udaljenosti od saobraćajnica ne uklapaju u standarde propisane pravilnicima o urbanističko-tehničkim uvjetima. Prema važećim pravilima, investitor mora dokazati da je projekt usklađen s planskom dokumentacijom, standardima zelenih površina i minimalnim javnim sadržajima. Brojni građani i udruženja tvrde da je u praksi došlo do gubitka javnog prostora, betonizacije i smanjenja zelenih površina, što potvrđuje da planska osnova nije dosljedno primijenjena.

Upravni sporovi dodatno rasvjetljavaju pravno stanje. Sudovi u BiH u više navrata ukazuju da se rješenje o urbanističkoj dozvoli može poništiti ako procedura javnog učešća nije pravilno provedena ili ako se projekt zasniva na nevažećem ili neodgovarajućem planu. **Mostar** se u posljednjim godinama suočava s blagim rastom broja takvih tužbi, što potvrđuje da građani sve češće koriste svoje pravo iz **Aarhuške konvencije** na pravnu zaštitu. Ovaj trend pokazuje da se povrede procedura više ne smatraju kao tehničke greške, nego kao

suštinske povrede prava javnosti.

Konačne posljedice neusklađenosti urbanizacije s pravnim standardima vidljive su na tri nivoa. Prvo, narušava se kvaliteta javnog prostora i okoliša, što se očituje u gubitku zelenila, povećanju lokalnih temperatura i opterećenju infrastrukture. Drugo, narušava se pravna sigurnost, jer investitori, građani i gradske institucije djeluju u ambijentu planova koji nisu ažurirani i procedura koje se ne provode dosljedno. Treće, povjerenje u rad gradske uprave slabi, jer se odluke percipiraju kao netransparentne, a javnost isključena iz procesa.

Rješenje nije samo u izmjeni zakona - postojeći propisi su dovoljni. Ključ leži u njihovoj dosljednoj primjeni: **obaveznoj PUO i SPUO proceduri, ažuriranju urbanističkog plana Mostara, potpunoj transparentnosti postupaka i punoj primjeni Aarhuške konvencije**. Tek kada se pravne obaveze počnu shvaćati kao nezamjenjivi dio urbanističkog planiranja, Mostar može krenuti ka razvoju koji je održiv, zakonit i u službi njegovih građana. ■

Pad imperija

PRAVNA ISTINA O SLUČAJU P-DIDDYA

AUTORICA LAURA ĐEPIĆ

Sean John Combs ili poznatiji kao **P-Diddy**, Puff Diddy, Brother Love i još mnoga imena koje je P-Diddy sebi prisvajao i mijenjao tijekom svoje karijere kao producent, reper, modni dizajner za muškarce te na kraju i poduzetnik. P-Diddy je iza sebe imao cijeli svoj konglomerat koji mu je i te kako pomogao u činjenju brojnih kaznenih djela zbog kojih će na kraju biti optužen, kako od strane suda, tako i društva i to sve pod budnim okom javnosti. Već više od 20 godina o njemu kruže razne kontraverze, koje su se ove godine potvrdile zahvaljujući upozorenjima raznih izvođača od **Justina Bibera**, **Ushera**, **J Balvina**, pa na kraju i gen Z generaciji koja je odradila i te kako veliku ulogu,

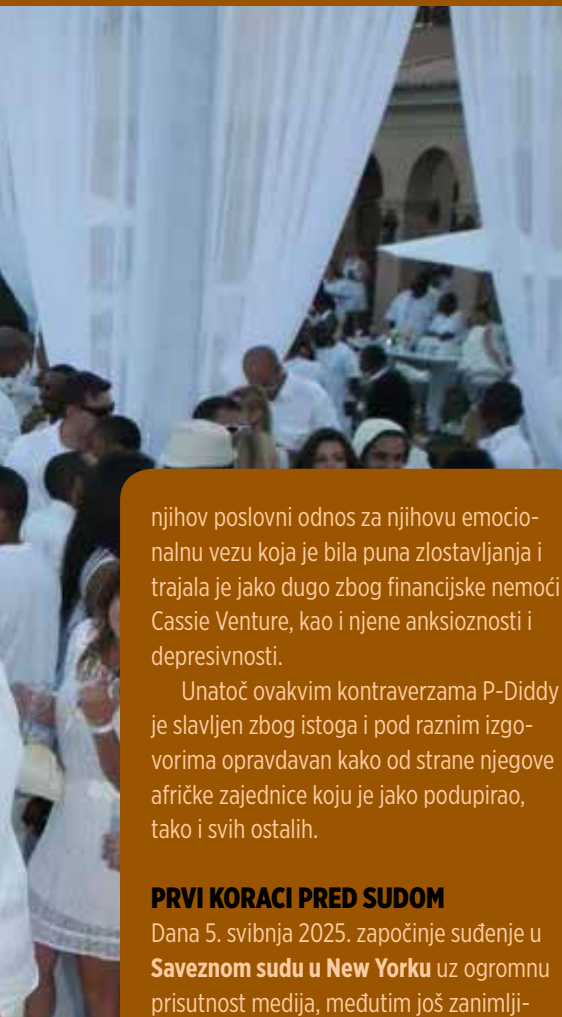
točnije da ljudi širom svijeta uvide što je to činio poznati P-Diddy te da budu dovoljno informirani o samoj istrazi i suđenju.

Dana **16. rujna 2024. godine P-Diddy** je priveden u pritvor po kaznenoj prijavi njegove bivše djevojke **Cassandra (Cassie) Venture** te još dvije njegove bivše djevojke zbog fizičkog i seksualnog zlostavljanja. Istraga je provedena, pratio ju je cijeli svijet, gdje su pronađene šokantne stvari poput 1000 boca dječjeg ulja, kao i lubrikanta, te ogromne količine posteljine.

U svijetu *showbizza* P-Diddy bio je poznat po organiziranju velikih zabava poznatijih po nazivu „**freak offs**“ gdje su prisustvovala brojne poznate ličnosti zarad stjecanja popularnosti, slave, uspjeha, moći. Važno je naglasiti da su takve zabave

organizirane u brojnim skupocjenim vilama i hotelima, koje su nakon takvih zabava vrlo često bile devastirane, pa je to naravno P-Diddy rješavao i ispričavao se velikim sumama novca vlasnicima istih. Također, osobe su bili prisiljavane na „**freak offs**“ zabave pod emocionalnim ucjenama, često i materijalnim, morale su izvršavati njegove naredbe te su svi imali određeni kodeks oblačenja, a to je bila bijela boja.

Naime, što se tiče njegova odnosa prema njegovoj bivšoj djevojci Cassie Venturi koja je ušla u svijet showbizza sa samo 19 godina, što znači da je ona zapravo bila maloljetna prema američkom pravu, a on tada kao njen nadređeni 37 godina te njihova emocionalna veza seže još od tada. Zapravo je P-Diddy koristio upravo taj

njihov poslovni odnos za njihovu emocionalnu vezu koja je bila puna zlostavljanja i trajala je jako dugo zbog financijske nemoći Cassie Venture, kao i njene anksioznosti i depresivnosti.

Unatoč ovakvim konverzama P-Diddy je slavljen zbog istoga i pod raznim izgovorima opravdavan kako od strane njegove afričke zajednice koju je jako podupirao, tako i svih ostalih.

PRVI KORACI PRED SUDOM

Dana 5. svibnja 2025. započinje suđenje u **Saveznom sudu u New Yorku** uz ogromnu prisutnost medija, međutim još zanimljivije od svega je što prvi put u sudnici nisu bile prisutne kamere, nego zapravo samo postoje crteži sa suđenja, koje javnost može vidjeti. Naime, prema optužnici P-Diddy je optužen za zlostavljanje žena i dugih osoba kako bi ispunili njegove seksualne želje, također za trgovinu ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja, iznuđivanje, ucjenu, prisiljavanje. Tvrtka **Combs Enterprise** je upravo služila za namamljivanje ženskih žrtava za „freak offs“ pod izlikom romantične veze, također i za organiziranje prijevoza žrtava na zabave, vraćanje sa istih. Kada govorimo o prijevozu žrtava i organizaciji muških prostitutki, u jednom razdoblju čak je bila zadužena Cessie Ventura, što je na neki način zbunjivalo i javnost, ali i sam sud. U razdoblju od 2010. do 2013. godine šefica kabineta **Kristina Khorram** bila je zadužena za organiziranje zabava, što je vrlo zanimljivo da upravo žena aktivno sudjeluje u organiziranju.

Na ročištu su prisustvovali majka, tri djevojčice P-Diddya koje su vrlo jasno izrazile svoj stav da smatraju da je P-Diddy

nedužan, te isto tako prilikom suđenja na određene momente nisu prisustvovali u sudnici zbog iznošenja određenog sadržaja koje ili nisu željele čuti ili nisu bili u skladu sa njihovim uzrastom. Na suđenju su se očekivale i određene kolege koje su pružale podršku P-Diddy, međutim nisu prisustvovala, pa čak se očekivalo da će neki možda biti u svojstvu svjedoka, međutim ipak ne. Porota se sačinjavala od osam muškaraca u dobi 60 godina i četiri žene u dobi od 30 do 40 godina.

SUĐENJE U FOKUSU: NASTAVAK ISPITIVANJA

Tijekom dvomjesečnog suđenja P-Diddy je odbijao da prizna krivnju za navedena kaznena djela u optužnici, te njegova odbrana najviše isticala da se sve to zapravo odvijalo u suglasnost žrtava, da nitko ni na što nije bio prisiljen. Također, P-Diddy je optužen bio i zbog nabavki ogromnih količina droga, opijata prije izvođenja „freak offs“ zabava, te da je prisiljavao žrtve na korištenje istih, dok prema navodima Cassie Venture koja je zapravo rekla da je koristila razne opijate i droge kako bi mogla podnijeti takve žurke. Isto tako P-Diddy je imao ogroman broj eksplicitnih materijala sa zabava, ali i sama Cassie Ventura koji je bio korišten na suđenju kao dokaz, ali i čitanje samih poruka na ročištu.

Nakon izvođenja zabava žrtve su primale intravenske tekućine kako bi se oporavile od fizičkog napora. Prema navodima svjedoka zabave su trajale danima, najduža ikad je trajala četiri dana, prilikom dolaska na iste žrtvama su oduzimani mobiteli, kako nitko ne bi mogao napraviti nešto što se ne bi svidjelo P-Diddy-u i napravilo mu dodatne probleme. Hotelsko osoblje i svoje radnike iskorištavao je do maksimuma, kako bi prikrio svoja nedjela. Svim žrtvama je zapravo uspješno kontrolirao karijere te im prijetio na način da ukoliko ne učine ono što on želi, vrlo brzo će nestati u svijetu slavnih.

Najpoznatiji isječak koji pokazuje pravo lice P-Diddy-a i koji ujedno dokazuje sve navode žrtava, je onaj iz jednog poznatog hotela u Los Angelesu iz 2016. godine, kako Cassie Ventura pokušava pobjeći nakon završetka „freak offs“ zabave i u tome je sprječava P-Diddy koji ju je na kraju pretukao.

ZAVRŠNA FAZA SUĐENJA

Prije samog izricanja presude stranke su imale pravo se izjasniti konačno o slučaju, gdje je P-Diddy izjavio da se kaje zbog svega što je učinio i kao mu je to sada sve gnjusno i odvratno, osobito se osvrćući na snimke iz hotela. Dana 2. srpnja 2025. godine Sud proglašava P-Diddya krivim za transport u svrhu prostitucije, dok porota ga je jednoglasno proglasila krivim za seksualno trgovanje Cassie i dvije anonimne svjedokinje te prijevoz u svrhu prostitucije. Međutim oslobođen je optužbi za urotu u svrhu ucjenjivanja te trgovine ljudima i spolnog iskorištavanja. Nekoliko mjeseci kasnije 3. listopada 2025. izrečena mu je kazna zatvora od 50 mjeseci i novčana kazna od 500 000\$. Mnogi nisu oduševljeni presudom suda, smatraju da je premala kazna s obzirom na sve učinjeno.

Sudac **Arun Subhramanian** je rekao da je zapravo sud uzeo u obzir sve okolnosti i da je zapravo kazna izrečena i veća nego što bi trebala biti, jer je Sud uzeo u obzir ogromne resurse Combsa koji su mu upravo omogućili počinjenje takvih kaznenih djela.

P-Diddy se prvotno nalazio u najozloglašenijem zatvoru **MDC Brooklyn**, dok sada se nalazi u zatvoru **New Jersey` s FCI Fort Dix**. Slučaj P-Diddy ističe jedan složen postupak i veliki interes javnosti, te postavlja pitanje hoće li se i ovaj put P-Diddy u konačnosti izvući iz ruku pravosuđa te **da li zakon vrijedi za sve?** ■

Dani debate 2025.

DEBATNI KLUB SVEUČILIŠTA U MOSTARU

AUTOR VICE ŠIMIĆ

Dani debate su studentski projekt organiziran od strane **Debatnog kluba Sveučilišta u Mostaru**, čiji je prvenstveni cilj približavanje djelovanja i važnosti Debatnog kluba studentima i javnosti. Dani debate održali su se **od 21. do 23. svibnja 2025. godine u**

prostorijama Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru. Kroz tri dana sudionici su imali priliku uvidjeti na koji način debatiranje može doprinijeti profesionalnom i osobnom razvoju, kroz stjecanje vještina kao što su kritičko razmišljanje, jasna i smislena argumentacija i javni nastup.

Organizacijski tim „Dana debate“ činili su: **Borna Tomić, Vice Šimić i Lovro Soldo**.

Prvi dan „Dana debate“ voditelji i članovi Debatnog kluba Sveučilišta u Mostaru održali su uvodna predavanja u kojima su sudionicima pobliže prikazali **kako i gdje je nastala debata**, kako je se **razvijala kroz povijest**, na koji način **debata utječe na rast društva**, koji **formati debate** se danas koriste i na koji način funkcionira Debatni klub SUM.

Uz uvodna predavanja voditelji i članovi Debatnog kluba su organizirali i radionicu koju su sprovedi zajedno sa svima prisutnima. Nakon održane radionice svi zainteresirani su imali mogućnost priključiti se radu

Debatnog kluba.

Drugi dan „Dana debate“ u fokusu je bilo predavanje na temu: „Kako vještine debatiranja utječu na profesionalnu karijeru“. Predavanje su održali bivši članovi i voditelji Debatnog kluba SUM: **Matteo Gadžić, Vedran Markotić i Daniela Marić**.

Predavači su u višesatnom predavanju prenijeli svoje zavidno iskustvo na mlađe kolege te na veoma smislen i jednostavan način objasnili da svaka osoba prilikom svog prvenstveno profesionalnog a zatim i privatnog života treba razvijati vještine poput kritičkog razmišljanja, javnog govora, smislenog argumentiranja i aktivnog slušanja druge strane - a to su upravo vještine koje se stječu debatiranjem.

U sklopu posljednjeg dana „Dana debate“ održano je **Sveučilišno natjecanje u debati**, na kojem su sudjelovali **Debatni klub Univerziteta u Zenici, Debatni klub Univerziteta Džemal Bijedić, Debatni klub Filozofskog fakulteta SUM i Debatni**

klub SUM.

Sudačko vijeće činili su: **Matteo Gadžić, dr. sc. Ivan Tomić i prof. dr. sc. Denis Pajić.**

U prvoj debati sudjelovali su Debatni klub Filozofskog fakulteta i Debatni klub Univerziteta u Zenici, nakon veoma zanimljive debate kao pobjednik iziшаo je Debatni klub Univerziteta u Zenici. U drugoj debati debatirali su Debatni klub SUM i Debatni klub Džemal Bijedić, iz koje je kao pobjednik proizašao Debatni klub SUM.

U posljednjoj debati snage su odmjerili Debatni klub SUM i Debatni klub Univerziteta u Zenici. Nakon zanimljive, energične i argumentirane debate kao finalni **pobjednik proglašen je Debatni klub SUM.**

Ekipo Debatnog kluba SUM predstavljali su: **Ante Čale, Marija Buntić, Josip Golemac i Dea Pudar.**

Po završetku organizacijski tim „Dana debate“ zahvalio je svima koji su sudjelovali na natjecanju te uručio certifikate svim sudionicima i pobjednicima.

Također veoma važno je napomenuti da realizacija svega navedenoga ne bi bila moguća bez podrške profesora i profesorica Pravnog fakulteta, Uprave Pravnog fakulteta SUM, Uprave Sveučilišta u Mostaru, svih sponzora koji su nesebično pomogli u realizaciji i svih studenata koji su kroz tri dana aktivnog djelovanja doprinijeli aktivnim djelovanjem u realizaciji projekta „Dana debate“. ■

IV. DRŽAVNO NATJECANJE U SIMULIRANOM SUĐENJU PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA

Ius Versus Iustitiam

AUTORICA MARIJA ARAPOVIĆ

Ovogodišnje natjecanje, održano od 8. do 10. listopada 2025. godine na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Mostaru, još jednom je potvrdilo zainteresiranost studenata za produbljivanje svojih praktičnih znanja i profesionalnih kompetencija. Kroz simulaciju suđenja pred Europskim sudom za ljudska prava, natjecatelji su razvijali čitav niz ključnih vještina koje oblikuju suvremene pravnike: od preciznog pisanja pravnih podnesaka i strukturiranja argumenata, do sigurnog javnog nastupa, profesionalne prezentacije i odgovornog pristupa pravnoj etici. Sudjelovanje u ovakvom natjecanju studentima omogućuje da pravnu teoriju pretvore u praktično iskustvo. Uloga zastupnika, odgovaranje na pitanja sudaca i argumentiranje u vremenski ograničenim uvjetima potiču kritičko razmišljanje, analitičnost, timski rad i sposobnost djelovanja pod pritiskom. Upravo su te vještine temelj svakog uspješnog pravника i razlog zbog kojeg je „Ius versus Iustitiam“ postao važna točka akademskog kalendara pravnih fakulteta u Bosni i Hercegovini.

Organizacijski odbor, kojeg su činili studenti Pravnog fakulteta Sveučilišta u

Četvrto državno natjecanje u simuliranom suđenju pred Europskim sudom za ljudska prava okupilo je studente prava iz cijele Bosne i Hercegovine, snažno povezalno akademsku i pravosudnu zajednicu te još jednom potvrdilo važnost praktičnog pravnog osposobljavanja.

Mostaru, Ante Bubalo i Marija Arapović, preuzeo je odgovornost za pripremu i provedbu natjecanja. Od samog početka cilj je bio osigurati da ovogodišnje izdanje natjecanja zadrži visoke standarde koje je „Ius versus Iustitiam“ izgradio tijekom prethodnih godina te dodatno unaprijediti koncept simuliranog suđenja u skladu s potrebama studenata i razvojem pravne prakse. U realizaciji su imali snažnu podršku Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini i Visokog sudskog i tužiteljskog vijeća BiH, što je omogućilo da natjecanje bude provedeno na visokoj stručnoj i organizacijskoj razini.

SUDIONICI I NATJECATELJSKI FORMAT

Ovogodišnje natjecanje okupilo je šest

javnih pravnih fakulteta iz Bosne i Hercegovine, među kojima se ubrajaju Pravni fakulteti iz Mostara, Sarajeva, Zenice, Tuzle i Bihaća, kao i predstavnike pravosudnih institucija: Suda BiH, Ustavnog suda BiH, Tužiteljstva Hercegovačko-neretvanske županije, Općinskog suda u Mostaru i Općinskog suda u Ljubuškom.

Ukupno 24 studenta-natjecatelja bili su raspoređeni u timove koji su se ogledali u dva segmenta postupka:

PISMENI DIO

Natjecatelji su izrađivali podneske u ulozi aplikanata i respondenata, uz strogo poštovanje pravila postupka i stilskih smjernica Europskog suda za ljudska prava.

USMENI DIO

Kroz simulirane rasprave pred stručnim sudskim vijećima, studenti su prezentirali svoje argumente, odgovarali na pitanja sudaca te demonstrirali pravnu logiku, preciznost i javni nastup. Posebno zanimanje izazvala je interakcija između sudaca i studenata, pri čemu su predstavnici pravosuđa naglasili kako se „upravo u ovakvim trenucima vidi budućnost pravne struke“.

TIJEK NATJECANJA I ATMOSFERA

Trodnevni program bio je ispunjen intenzivnim radom, analizom predmeta, pripremanjem timova i raspravama. Ipak, natjecanje je zadržalo i atmosferu kolegijalnosti,

međufakultetskog povezivanja i međusobnog poštovanja. Natjecatelji su istaknuli da im je najveća vrijednost bila mogućnost da argumentiraju pred stvarnim sucima i tužiteljima, čime su stekli iskustvo koje je teško postići u redovnoj nastavi.

Predstavnici pravosuđa i međunarodnih institucija naglasili su kako ovakvi projekti doprinose razvoju pravne kulture, jačanju profesionalnosti i stvaranju povezanije akademske i pravosudne zajednice.

REZULTATI I PRIZNANJA

Pobjedu na ovogodišnjem natjecanju odnio je Pravni fakultet Univerziteta u Zenici, čiji je tim demonstrirao impresivnu pripremljenost, jasnoću izlaganja i dubinsko

razumijevanje prakse Europskog suda za ljudska prava.

Tim Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, koji su činile Marija Glamuzina, Marija Buntić, Magdalena Primorac i Nataša Mrnjavac uz stručnu podršku akademske trenerice, asistentice Maje Mijatović, nakon niza uzbudljivih i zahtjevnih rundi u usmenoj fazi natjecanja osvojio je drugo mjesto.

Dodijeljene su i nagrade za najbolji pisani podnesak te najboljeg govornika, čime je istaknuta individualna izvrsnost sudionika.

„Ius versus Iustitiam“ nije samo natjecanje, ono je platforma za izgradnju nove generacije pravника, za učenje o ljudskim pravima kroz praksu, za razvoj argumentacije i profesionalne etike te za stvaranje mreže suradnje između fakulteta i pravosudnih institucija.

Ovaj projekt pokazuje kako se predanošću studenata, podrškom institucija i zajedničkim radom može jačati pravna struka i razvijati okruženje u kojem znanje postaje iskustvo, a teorija stvarna praksa. ■

Sarajevo security conference

& NATO MODEL SIMULATION

SARAJEVSKA SIGURNOSNA KONFERENCIJA KAO MEĐUNARODNA PLATFORMA

Sarajevska sigurnosna konferencija već se godinama profilira kao jedan od najznačajnijih regionalnih foruma posvećenih sigurnosnim i vanjskopolitičkim temama. Njezina važnost ne proizlazi samo iz visokog profila sudionika, već i iz činjenice da se održava u regiji koja nosi složeno povijesno i političko nasljeđe, što dodatno pojačava inkluzivnost te relevantnost prostora za razumijevanje stavova svih naroda u Bosni i Hercegovini ali i regiji.

Ovogodišnje izdanje konferencije okupilo je visokorangirane predstavnike **međunarodnih organizacija, nacionalnih vlada, akademskih institucija i civilnog društva**. Kroz sinergiju različitih perspektiva stvoren je prostor za razmjenu znanja i iskustava o aktualnim sigurnosnim izazovima, uključujući hibridne prijetnje, kibernetičku sigurnost, energetska stabilnost te geopolitičke implikacije oružanih sukoba na euroatlantsku sigurnost.

Posebna dimenzija konferencije bila je mogućnost izravne interakcije mladih sudionika sa stručnjacima koji aktivno sudjeluju u kreiranju sigurnosnih politika. Upravo takva razmjena omogućila je studentima razvoj kritičkog razmišljanja i boljeg razumijevanje složenosti donošenja odluka u međunarodnom okruženju.

Izuzetnu pažnju privuklo je sudjelovanje uvažene **Radmile Šekerinske**, zamjenice glavnog tajnika NATO-a, koja je u svom izlaganju istaknula važnost transatlantskog jedinstva, prilagodljivosti Saveza novim vrstama prijetnji te uključivanja mladih stručnjaka u sigurnosni dijalog. Njezino

AUTOR LOVRO SOLDO

U suvremenom međunarodnom poretku, obilježenom sigurnosnim izazovima, geopolitičkim naporima i sve složenijim oblicima prijetnji, akademska zajednica ima iznimno važnu ulogu u pripremi mladih stručnjaka za aktivno i odgovorno sudjelovanje u procesima odlučivanja i oblikovanja javnih politika. Globalna sigurnost danas više nije isključivo vojno pitanje, već obuhvaća političke, pravne, gospodarske, informacijske i društvene dimenzije, zbog čega se od budućih nositelja javnih funkcija zahtijeva široko multidisciplinarno znanje i razvijene analitičke sposobnosti. Upravo u tom kontekstu, sudjelovanje **studenata Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru** u programu **NATO Model Simulation**

predstavlja izuzetno vrijedno iskustvo koje povezuje teorijska znanja stečena tijekom studija s njihovom praktičnom primjenom u realističnom međunarodnom okruženju.

Sarajevska sigurnosna konferencija, održana u razdoblju **od 25. do 27. rujna 2025. godine**, bila je središnja platforma na kojoj se navedeni program odvijao. Konferencija je okupila brojne **međunarodne stručnjake, diplomate, političare te akademsku zajednicu** iz cijele Bosne i Hercegovine, stvarajući prostor za sveobuhvatnu raspravu o ključnim pitanjima suvremene sigurnosti. Za studente prava, sudjelovanje u takvom okruženju predstavljalo je jedinstvenu priliku za razumijevanje metoda te načina na koje se pravne koncepte implementiraju i primjenjuju odluke u praksi međunarodnih organizacija.

sudjelovanje dodatno je potvrdilo otvorenost NATO-a prema akademskoj zajednici i mladim profesionalcima koji su budući nositelji političkih i diplomatskih funkcija.

NATO MODEL SIMULATION – TEORIJA & PRAKSA

Središnji dio konferencije predstavljao je **NATO Model Event**, vjerodostojna simulacija rada **Sjevernoatlantskog saveza** osmišljena s ciljem približavanja složenih procesa donošenja odluka studentima i mladim stručnjacima. Sudionici su preuzeli uloge predstavnika država članica NATO-a te su bili suočeni s hipotetskim, ali realističnim sigurnosnim scenarijem koji je uključivao hibridni napad na teritorij Saveza.

Takav pristup omogućio je detaljno razumijevanje mehanizama kolektivne obrane, uloge članka 5. Sjevernoatlantskog ugovora, kao i značaja političkog konsenzusa među saveznicima. Tijekom simulacije naglašena je potreba za koordiniranim djelovanjem, pravodobnim donošenjem odluka i usklađivanjem nacionalnih interesa sa zajedničkim ciljevima Saveza.

Zastupajući interese Republike Hrvatske i Poljske, studenti Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru **Lovro Soldo** i **Borna Tomić** imali su zadaću izraditi i predstaviti strateški plan djelovanja u skladu s međunarodnim pravnim okvirom i sigurnosnim obvezama navedenih država članica. Poseban naglasak stavljen je na proporcionalnost odgovora, legitimnost poduzetih mjera i poštivanje međunarodnog humanitarnog

prava. Ovakav zadatak zahtijevao je primjenu znanja iz međunarodnog javnog prava, sigurnosnih studija i diplomatske prakse.

KOMPETENCIJE RAZVIJENE SUDJELOVANJEM U SIMULACIJI

Kroz sudjelovanje u **NATO Model Simulation** programu studenti su razvijali niz ključnih profesionalnih kompetencija. Analičko razmišljanje, argumentirano iznošenje stavova, sposobnost pregovaranja i timskog rada samo su neke od vještina koje su bile u središtu simulacije. Posebna pažnja bila je posvećena kriznom menadžmentu i upravljanju informacijama u uvjetima izraženog vremenskog pritiska.

Osim stručnih znanja, simulacija je doprinijela razvoju i osobnih vještina, poput samopouzdanja u javnom nastupu na engleskom jeziku i sposobnosti komunikacije u multilateralnom okruženju. Takva iskustva iznimno su važna za studente prava koji se u budućnosti potencijalno planiraju profesionalno ostvariti u tijelima državne uprave, diplomacije i međunarodnim organizacijama.

ZNAČAJ PROFESIONALNOG & AKADEMSKOG RAZVOJA

Sudjelovanje u **NATO Model Eventu** imalo je višestruki značaj za akademski i profesionalni razvoj studenata **Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru**. Povezivanje teorijskih znanja s praktičnim primjerima omogućilo je dublje razumijevanje međunarodnih odnosa i sigurnosnih politika.

Konferencija je istovremeno služila kao platforma za umrežavanje s kolegama iz drugih zemalja, profesorima, stručnjacima iz prakse, diplomatima i političarima. Takva vrsta kontakta često predstavlja temelj buduće profesionalne suradnje, znanstvenih projekata i dodatnih obrazovnih prilika.

Iskustvo stečeno na konferenciji potvrđuje **važnost ulaganja** u programe koji **mladima omogućuju aktivno sudjelovanje** u rješavanju **globalnih izazova**. Također, predstavlja čvrst temelj za daljnji akademski i profesionalni razvoj te snažan poticaj za aktivno sudjelovanje u oblikovanju sigurnije i stabilnije budućnosti za regiju, ali i cijeli svijet. ■

